

Posudok bakalárskej práce:

Zuzana POLÍVKOVÁ, *Apoštolské cesty Jána Pavla II do Polska z pohľadu časopisu Tygodnik Powszechny* (Katedra stredoevropských štúdií FF UK, jeseň 2011)

Pontifikát pápeža Jána Pavla II. (vl. Karol Wojtyła) patrí k najvýznamnejším fenoménom dejín ostratnej štvrtiny 20. stor. Popri dynamizácii vnútorného života Rímskokatolíckej cirkvi (ďalej RKC) sa pochopiteľnej pozornosti teší úloha, ktorú pontifik – priamo či nepriamo – zohral pri destabilizácii a následnom rozpade tzv. východného bloku a zániku marxizmu-leninizmu ako monopolnej politickej doktríny v tejto časti Európy. Vývoj v Poľsku, pápežovej vlasti, má vďaka mnohostranne špecifickým podmienkam v tomto procese osobitné miesto. Závažným impulzom preň boli aj apoštolské cesty Jána Pavla II. (svoj inšpiratívny atribút nestratili ani v čase postkomunistickej transformácie), ktorých obraz na stránkach Tygodnika Powszechnego (ďalej TP) sleduje Zuzana Polívková vo svojej bakalárskej práci. Predstavením periodika a jeho osobností dokladá správnosť výberu. Ako nepriamo naznačuje v úvode, zvolená téma má istý komparatívny aspekt, sústredený v situácii katolíckej tlače v Československu a v Poľsku – hoci „*mnohem silnejší postavení*“ RKC v Poľsku než v českých krajinách implikuje skôr konkrétne odlišnosti než podobnosti (s. 9).

Štruktúra bakalárskej práce je logická, od všeobecného rámca plynulo prechádza k stredobodu autorkinho záujmu, a to v chronologickom priereze. Študentka sa rozhodla – podľa nášho názoru správne – dôraznejšie venovať návštevám Jána Pavla II. v epoche Poľskej ľudovej republiky. V úvodných poznámkach by však bolo vhodné podrobnejšie sa pristať pri použitých prameňoch a literatúre. Kladne hodnotíme zaradenie síce stručných, no pre konzistentnosť práce užitočných kapitol, pojednávajúcich o fenoméne náboženských pútí vo všeobecnosti, resp. o TP (ktorú dopĺňa náčrt vývoja českej katolíckej tlače po r. 1948). Jadro práce má pomerne uniformnú štruktúru. Kolegyňa Polívková sa v ňom – pre každú pápežskú návštevu osobitne – sústreďuje, po uvedení do situačného kontextu, na sprostredkovanie jej konkrétnej odozvy na stránkach TP, a to formou katalógu tematických článkov (stručnú obsahovú charakteristiku neraz dopĺňajú autorkine postrehy, založené na oboznámenosti s dobovými reáliami). Spôsob, akým sú jednotlivé články sprostredkované, naznačuje, že sa kolegyni podarilo v skratke vystihnúť dôležité momenty a zmapovať cesty Jána Pavla II. po Poľsku z perspektívy TP. Okrem redakčných článkov tu svoje miesto majú aj odozvy čitateľov, a tak sa v náznakoch dozvedáme čosi aj o interakcii periodika s jeho publikom. Mozaiku spravidla dopĺňa krátky pohľad zo strany komunistického režimu. Poznamenajme, že prácou s materiálmi TP sa autorke do istej miery podarilo rekonštruovať priebeh

opisovaných udalostí, hoci v tomto prípade nešlo ani tak o primárny cieľ ako o dôsledok zvoleného postupu.

Pontifikát Jána Pavla II. časovo korešponduje s neobyčajne rušným obdobím poľských moderných dejín. Pri skratke, ktorou sa kolegyňa (celkom pochopiteľne) pokúša postihnúť vývoj v pápežovej vlasti predovšetkým v medzidobí medzi jednotlivými návštevami, sa jej podarilo vyvarovať závažnejších faktografických pochybení. Časté sú však terminologické nepresnosti: Tatárov (Karaimov), usadených v Poľsku od stredoveku, nemožno nazvať „migranti“ (s. 12); novelizácia zákona o cenzúre z r. 1981 sa nedá považovať za jej zavedenie (porov. s. 17) – cenzúra bola do poľského právneho systému *ex-post* inkorporovaná už v r. 1946; bolo by vhodné rozlišovať novinárov v pravom slova zmysle a prispievateľov TP (porov. s. 17); v niekoľkých prípadoch autorka nesprávne uvádza arcidiecéznu (!) synodu ako „koncil krakovské diecéze“ (s. 20, 40; správne: s. 26); „sídlište tisíciletí (!)“ (s. 20) odkazuje na milénium poľského štátu (1966), ktoré sa ortograficky vyznačuje kapitálkou (podobne tzv. Okrúhly stôl – porov. s. 54); *L'Osservatore Romano* je denník vatikánsky, a nie „italský“ (s. 30); ikona Matky Božej Čenstochovskej sa v tamojšom paulínskom kláštore nachádza od r. 1384 (porov. s. 34), a nie 1382 (letopočet fundácie kláštora, ktorého jubileum sa pripomínalo počas II. púte Jána Pavla II. v r. 1982).

Nie celkom bez problémov sú niektoré paušálne tvrdenia a interpretácie. Charakteristiku vatikánskej „východnej politiky“ sledovaného obdobia („dúsledná a nekompromisní“ – s. 18) bez bližšieho rozboru považujeme za odvážnu¹. Väčšia vierohodnosť TP oproti režimnej tlači nespočívala vo vyhranosti periodika na cirkevnú problematiku (s. 15) – proti čomu svedčí už jeho názov² – ale jeho ideové a personálne zázemie. Oproti predloženej hypotéze poľská verejnosť aktívne vnímala dopad pápežskej návštevy r. 1979 „na zmenu poměrů ve státě“ (s. 21). Autorka občas nekriticky preberá spomienky protagonistov (napr. kritika *Komitetu Obrony Robotników* na s. 23³, pričom sa nič nedozvieme o pozadí jej autora). Tvrdenie, že v r. 1980-81 „Polsku hrozil zásah vojsk varšavské smlouvy“ (s. 33) je skôr ilustráciou dobových obáv založených na analógii s čs.

---

¹ Pozri napr. Jaroslav CUHRA, *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*, Praha 2001, s. 5-10

² Pohľad na tématický záber TP (napr. v r. 1966-80) ponúka portál časopisu; *Kalendarium historii „Tygodnika Powszechnego“* [online] <http://www2.tygodnik.com.pl/redakcja/kalendarium/66-80.php> (01.09.2011).

³ Porov. pohľad ústredného protagonistu: Jan Józef LIPSKI, *KOR. Komitet Obrony Robotników – Komitet Samoobrony Społecznej*, wstęp A. Friszke, przypisy G. Waligóra, J. T. Lipski, Warszawa 2006, s. 437-45.

prípadoch r. 1968 než pozície sovietskeho vedenia⁴. Pápežovo volanie po poľsko-ukrajinskom zmierení z r. 1991 sa netýkalo iba aktuálnych problémov (porov. s. 56-7), ale omnoho viac historických animozít (predovšetkým z prvej polovice 20. stor.).

Výnimočne sa tiež stretávame s nejasnými, resp. nedostatočne precíznymi formuláciami, ktoré sťažujú pochopenie významu – pri predstavení počiatkov TP sa bez bližšieho situovania v naratíve objavuje „*Kutrzeba*“ (s. 15)⁵, resp. pri poznámke Józefa Tischnera o neobvyklom pokľaknutí starostu pri stretnutí s pontifikom (s. 63) chýba informácia, že ide o starostu Zakopaného⁶. Hoci kolegyňa na viacerých miestach podala vysvetlenie kontextu či reálií formou poznámky po čiarou, privítali by sme, ak by tak činila častejšie (napr. pri niektorých odkazoch – napr. „*hnězdenský sjezd*“, s. 61 – resp. termínoch – napr. poľskokatolícka či mariavická cirkev, s. 63). Upozorníme ešte na niekoľko nešťastných terminologických prekladov: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – *Ministerstvo vnitřních záležitostí* (s. 20, 44), správne: Ministerstvo vnitra; krakovské priestranstvo Błonia je pomenované v plurále (nesprávny singulár: s. 26); prekladateľským orieškom zostávajú poľské termíny *społeczeństwo* a *władza* (napr. s. 34), kde namiesto *spoločnosť* a *moc* považujeme za kontextovo vhodnejší preklad *verejnosť* a *režim* (tak na s. 36). Neštandardné sú tiež bibliografické odkazy na texty publikované v „*Biuletynie Instytutu Pamięci Narodowej*“ (chýbajúci titul, porov. s. 23, pozn. 24; s. 40, pozn. 70).

Zuzana Polívková v predloženej bakalárskej práci na zodpovedajúcej úrovni spracovala zvolenú tému, a to bez významnejších pochybení. Komplexnosť sledovanej problematiky sa ale podpísala pod vyššie uvedené nepresnosti rôzneho charakteru. Po formálnej stránke text spĺňa požadované náležitosti, hoci rovnako nie bez výhrad. Keďže však tieto zásadne nespochybňujú celkovú úroveň hodnotenej kvalifikačnej práce, navrhujeme ju hodnotiť známku ***veľmi dobre***.

V Poprade, dňa 1. septembra 2011

PhDr. Pavol JAKUBEC, m.p.

Ústav svetových dejín FF UK

---

⁴ Pravdou však je, že Moskvu k ráznemu postupu vyzývali hlasy z NDR, ČSSR a z Bulharska a že sovietske vojenské špičky pripravovali pre eventuálnu intervenciu operačné plány. Pozri napr. Mark KRAMER, *Soviet Policy during the Polish Crisis*, Cold War International History Project Bulletin No. 5, s. 116-139.

⁵ Stanisław Kutrzeba (1876-1946), popredný krakovský intelektuál, politik; pre biografické heslo pozri: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 16, Warszawa 1971, s. 314-18.

⁶ Tischner bol sám rodákom zo susedného regiónu Podhalie (*Podhale*), preto chápal význam gesta v celom jeho regionálnom kontexte.